

Lausunto

20.10.2025

Asia: VN/27997/2023

Lausuntopyyntö Kansallisesta ruokastrategiasta 2040

Luku 3.1: Reiluus ja kannattavuus

Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.1: Kannattavuus ja reiluus

Nykytilakuvauksen kohdalla tuodaan esiin alan pk-yritysvaltaisuus ja tarve kasvattaa arvonlisää sekä kehittää uusia vientituotteita ja teknologioita. Strategisissa tavoitteissa voisi nostaa esiin vahvemmin sen haasteen, kuinka pk-yritysten innovaatio toimintaa saadaan vahvistettua. T&K-rahoituksella on lähtökohtaisesti taipumus hyödyttää enemmän suuria yrityksiä, koska niillä on paremmat edellytykset ja resurssit tehdä yhteistyötä tutkimustoimijoiden kanssa. Tämän vuoksi tarvitaan työkaluja, joilla vahvistetaan pk-yritysten TKI-toimintaa. Tässä ovat avainasemassa mm. paikalliset ja alueelliset innovaatioekosysteemit ja niiden toimijat.

Kuvauksessa puhutaan alkutuotannosta yleisesti ja sen sisälle kalatalouskin kuuluu, mutta kalan voisi mainita erikseenkin, koska tekstiä lukemalla siitä välittyy enemmän maatalouden näkökulma. Kala kuitenkin kuuluu yhtä lailla elintarviketeollisuuteenkin.

Strateginen tavoite 1: Arvonlisä jakautuu aiempaa tasaisemmin ruokaketjussa

Huomioita ja havaintoja

Tämä strateginen tavoite on erittäin kannatettava. Tekstissä sanotaan, että ”Tuottajahintojen nousu edellyttää myös jalostusarvon kasvattamista”. Tulisi tarkastella kriittisesti myös vähemmän jalostettujen peruselintarvikkeiden, kuten kotimaisten tuorekasvien, hiutale- ja maitotuotteet ym. hinnanmuodostusta eli miten niissä saadaan arvonlisä jakautumaan tasaisemmin ketjussa. Huoltovarmuuden näkökulmasta on suotavaa, että peruselintarvikkeiden osalta tuotanto säilyy Suomessa, ja riittävä hintataso tuottajalle osaltaan tukee sitä.

”Perinteisten arvoketjujen rinnalle nousee uusia, monipuolisia arvoketjuja, joiden tuotanto täydentää nykyistä arvoketjua” virke pyörittelee asiaa, mutta sen sisältö ja tavoite jää epäselväksi, kun viitataan sekä perinteisiin, että nykyisiin, mutta myös uusiin ja monipuolisiin.

Viimeisessä virkkeessä viitataan ennustettavaan toimintaympäristöön, mutta kuten on viime aikoina huomattu, niin äkilliset ja ulkoapäin tulevat toimintaympäristön muutokset ovat mahdollisia ja vaikeasti ennustettavia.

Strateginen tavoite 2: Ruokavienti ja kansainvälinen kilpailukyky kasvaa

Huomioita ja havainnot

Kokonaisuudesta puuttuu kansainväliseen kilpailukykyyn vaikuttavana tekijänä kansainvälistyminen kotimaassa eli ns. kotikansainvälistyminen. Sitä kautta voidaan hakea kasvua ja se tukee muun muassa ruokamatkailua. Vientivaltteina ja myös kotikansainvälistymisen tukena ja brändäämiseen liittyen tulisi huomioida myös ei-teknologinen näkökulma eli esim. EU:n laatujärjestelmään (nimisuoja järjestelmä) liittyvä lisäarvo nimisuojaattujen tuotteiden kautta. Lisäarvo tulee erityisesti siitä, että tuote on peräisin tietyistä paikoista ja että se on valmistettu paikallisten taitojen ja perinteiden mukaisesti. Näiden tuotteiden hinta on myös yleensä korkeampi kuin ei-suojaattujen vastaavien tuotteiden.

Strateginen tavoite 3: Ruoka-ala on houkutteleva ja reilu

Huomioita ja havainnot

Uusien osaajien saamisessa on tärkeää huomioida, että kouluttautumisen tulee olla mahdollista eri puolilla Suomea, jotta sillä on vaikutusta paikalliseen osaamistason nousuun ja toisaalta osaajien kiinnittymiseen alueeseen ja sen yrityksiin. Melkein puolet (47 %) elintarviketeollisuusyrityksistä sijaitsee Tilastokeskuksen mukaan maaseutualueilla eri puolilla Suomea.

Strateginen tavoite 4: Tuotantoeläinten hyvinvointi lisääntyy ja lisää väliotsikko

Huomioita ja havainnot

-

Strateginen tavoite 5: Reilu datatalous luo arvoa ruokajärjestelmään

Huomioita ja havainnot

On hyvä, että reilu datatalous on otettu omaksi kokonaisuudekseen.

Luku 3.2: Huoltovarmuus

Yleisiä huomioita ja havainnot strategialuonnoksen lukuun 3.2: Huoltovarmuus

Johdannossa viitataan hajautettuun tuotantorakenteeseen, mutta tämä hajautus olisi hyvä huomioida myös muilla ruokajärjestelmän toiminnan tasoilla (esim. jalostus, logistiikka, ruokapalvelut).

Osion lopussa todetaan, että yhteiskunnan kokonaisvarautumisen kannalta kansallinen maataloustuotanto ja kotitalouksien omakohtainen varautuminen ovat keskeisiä. Jäimme pohtimaan, että miksi vain ketjun alku- ja loppupää on nostettu erikseen esiin.

Yksittäisenä huomiona sana "iskunkestävä" voidaan ajatella tarkoittavan resilienttiä (kriisinkestävä, muutosjoustava), mutta sana voi synnyttää lukijassa tässä ajassa varsin vahvan mielikuvan. Onko tämä tarkoituksenakin vai onko turhan voimakas ilmaisu?

Strateginen tavoite 1: Riskienhallinta vahvistuu ruokajärjestelmässä

Huomioita ja havaintoja

Hyvä, että tekstissä on mainittu eri kokoiset ja monimuotoiset maatilat ja yritykset kriisinkestävyyden lisääjinä sekä se, että välttämättömyyspalveluiden ja tuotantoketjun toimijat säilyvät eri puolilla Suomea. Kiinnitimme tosin huomiota siihen, että "tuotanto- ja jalostusyksiköiden alueellinen kattavuus sekä osajien saatavuus turvataan kannattavuus huomioden" voi pitää sisällään ajatuksen siitä, että kannattavuuden nimissä toimintaa voidaan keskittää. Tämä on ristiriidassa aiemman sisällön kanssa, jossa korostuu toiminnan hajauksen merkitys kriisinkestävyyden lisääjänä.

Strateginen tavoite 2: Ruuantuotannon jatkuvuus turvataan

Huomioita ja havaintoja

Myös tässä kohdassa viitataan uusiin arvoketjuihin sen enempää avaamatta mihin sillä viitataan. Pienenä lisähuomiona myös, että "viljelymenetelmien ja teknologioiden kehittämistä" ohella olisi hyvä mainita myös käyttöönotto.

Strateginen tavoite 3: Tuotantopanosten omavaraisuusaste nousee

Huomioita ja havaintoja

Tämä omavaraisuuden korostaminen eri tasoilla on kannatettavaa.

Sekä strategisen tavoitteen 1 että tavoitteen 3 kohdalla mainitaan oma hajautettu energiantuotanto yhdistettynä maatalouteen ja maaseudun yrityksiin. Tässä voisi avata hieman enemmän strategista tavoitetta suhteessa energiantuotannon nykytilaan ja kehitysnäkymiin sekä esim. siihen, miten hajautettujen energiayhteisöjen kehittäminen edellyttää sääntelyn muuttumista.

Luku 3.3: Luonnon kantokyky

Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.3. luonnon kantokyky

Tässä kokonaisuudessa voisi nostaa esiin myös erilaiset ruuantuotannon ympäristöt. Vaikka viime kädessä kyse on luonnon toiminnoista ja lainalaisuuksista, on eroa sen suhteen, missä luonnonmaantieteellisissä olosuhteissa ruuantuotanto tapahtuu tai onko kyse kaupunkiviljelystä tai esimerkiksi solumaataloudesta, jossa luonnon prosessit ovat tarkasti säädeltyjä.

Strateginen tavoite 1: Ruokaketjun ilmastovaikutukset vähentyvät

Huomioita ja havaintoja

-

Strateginen tavoite 2: Luonnon monimuotoisuus lisääntyy ja luonnontila paranee

Huomioita ja havaintoja

-

Strateginen tavoite 3: Ravinnepäästöt vähentyvät ja peltojen vesitalous paranee

Huomioita ja havaintoja

-

Luku 3.4: Ruokakulttuuri ja hyvinvointi

Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.4. Ruokakulttuuri ja hyvinvointi

Tässä kokonaisuudessa on onnistuneet strategiset tavoitteet. Yksikkömuotoisen "suomalainen ruokakulttuuri" lisäksi olisi hyvä huomioida, että ruokakulttuuri on moninainen (alueelliset ja paikalliset ruokakulttuurit).

Strateginen tavoite 1: Kotimaisten elintarvikkeiden käyttö lisääntyy ja ymmärrys ruokajärjestelmästä vahvistuu

Huomioita ja havaintoja

Kohdassa korostuu terveysohjautuvuus lasten ja nuorten ruokavalinnoissa. Se on kannatettavaa kuin myös ruokajärjestelmän ymmärryksen lisääminen, mutta ruoan kulttuurisen ulottuvuuden tietämyksen lisääminen olisi myös suotavaa.

On hyvä, että lopussa on mainittu paikallisten ja kotimaisten tuotteiden käytön lisääntyminen ja monipuolistuminen kotitalouksissa ja ruokapalveluissa (jäimme miettimään viittaako tämä myös yksityiseen sektoriin eli esim. ravintolat, kahvilat), mutta tässä voisi huomioida myös muiden toimijoiden (esim. kauppa) rooli.

Strateginen tavoite 2: Mahdollisuus terveelliseen ruokaan lisääntyy

Huomioita ja havaintoj

Tässäkin kohdassa korostuu terveellisyys. Hyvinvointia voi lisätä myös maukkaalla ruualla, joka on samalla terveellistä. Kun on kyse julkisista laitoksista, niin laatua, maukkautta ja terveellisyttä saisi lisättyä tukemalla laadukkaita kotimaisia ja paikallisia hankintoja nykyistä enemmän.

Strateginen tavoite 3: Ruoka on osa rikasta ja elävää ruokakulttuuria

Huomioita ja havaintoja

Hyvä, että tämä näkökulma on nostettu omaksi tavoitteeksi.

Strateginen tavoite 4: Yhteisöllisyys ruuan ympärillä kasvaa ja vahvistaa hyvinvointia

Huomioita ja havaintoja

Sinällään hyviä ja kannatettavia näkökulmia nostettu esiin tässä tavoitteessa, vaikka toisaalta take away -ruoka on kasvattanut suosiota ja osaltaan vaikuttaa siihen, että syödään yksin. Jäimme myös miettimään, mikä on yhteisöllistä syömistä – onko se sitä, että syöt yksin lounasta muiden joukossa? Nyt tekstistä tulee mieleen vahvempi yhteisöllinen syömistuokio.

Luku 4: Kehitettävät valmiudet

Huomioita ja havaintoja lukuun 4 Kehitettävät valmiudet

Yksi kehitettävistä valmiuksista on s. 19 otsikon mukaan Osaamiseen, oppimiseen, tutkimukseen ja muutoshalukkuuteen panostaminen. Kuitenkin s. 8 listauksesta, s. 9 matriisista sekä s. 18 sinipohjaisen laatikon teksteistä puuttuu sana tutkimus. Tutkimus terminä olisi syytä lisätä em. kohtiin.

Laatikon alapuolella olevassa kappaleessa ”edellyttävät viisasta uudistumista ja pitkäjänteistä osaamisen, yhteistyön ja toimintatapojen kehittämistä”. Ruoka-alan startup-yritykset, jotka tuovat todellisia uusia ja skaalautuvia ratkaisuja ruoka-alalle, ovat usein tutkimuspohjaisia, joten siitäkin syystä tutkimus on hyvä mainita osaamisen, oppimisen ja muutosvalmiuksiin liittyvissä yhteyksissä.

Maaseuduilla on osaamista ja resursseja, jota myös ruoka-alan startup-yritykset voivat hyödyntää, mutta näiden yritysten houkuttelemisen pääkaupunkiseudun ja yliopistokaupunkien ulkopuolelle edellyttää erityisiä alueellisia ja paikallisia toimia sekä kiinnostavan yrittäjäekosysteemin olemassaoloa.

Kohdassa 4.1. on hyvin nostettu esiin joustavat kokeiluympäristöt ja ratkaisujen pilotoiminen ”tilapäisesti sääntelystä vapautetussa kehitysvaiheessa”. Tämä lainauskohta on vaikeasti ymmärrettävä eli jäi epäselväksi, mikä on vapautettu kehitysvaihe, kun varmaankin käyttöönottovaiheessa sitten on huomioitava myös sääntelyn vaatimukset tai pyrittävä vaikuttamaan siten, että sääntelyyn tehdään muutoksia. Kokeiluissa tulisi mahdollistaa myös riskinotto ja epävarmuus siitä, että saadaanko aina positiivinen ja jalkautettava lopputulos. Myös epäonnistuminen on oppimista.

Kohdan 4.2. otsikkoa voisi muokata siten, että se olisi paremmin linjassa pääotsikon ”kehitettävät valmiudet kanssa” esim. ”osaamisen, oppimisen, tutkimuksen ja muutoshalukkuuden vahvistaminen”.

Kohdassa 4.3. mainitut investointikykyä vahvistavat asiat ovat erityisen tärkeitä kotimaisen ruuantuotannon säilyttämiseksi.

Kohdassa 4.4. kuvaus jää aika ylätasoiseksi ja siinä korostuu muiden sektoreiden kanssa löydettävät ekosysteemiratkaisut, mikä toki on hyvä tavoite. Eri arvoketjujen (esim. ruoka-, bioenergia- ja teollinen tuotanto) kesken on vahvistettava yhteistyötä. Kuvauksesta kuitenkin puuttuu ruokajärjestelmän sisäisten ekosysteemien rooli. Samaan aikaan esim. alueellisia klustereita ja toimialakohtaisia verkostoja syntyy, mutta tavoite varmaan olisi saada kaikki tekemään asioita yhdessä samaan suuntaan riippumatta esim. siitä, millaisella rahoituksella asioita tehdään (alueille suunnattu rahoitus pääsääntöisesti ohjaa kehittämään ko. aluetta).

Hyvä, että kohdassa 4.5 hallinto on nostettu mahdollistajan rooliin. Maaseutupolitiikan rooli jää tekstissä suppeaksi, kun sen osalta mainitaan maaseudun elinvoimaisuuden näkökulmasta palvelut paikallisille asukkaille, etätyöntekijöille ja vapaa-ajan asukkaille.

On hyvä muistaa, että maaseutualueilla sijaitsee 40 prosenttia maamme yrityksistä (maatilayritykset mukaan lukien) ja että tavaraviennin hyödykkeistä ja raaka-aineista 68 prosenttia tulee maaseuduilta. Silti maaseutualueille kohdistuu vain viisi prosenttia julkisista T&K-menoista ja vain noin neljä prosenttia TKI-henkilöstöstä työskentelee maaseudulla (Makkonen ym. 2025). Jotta strategisia tavoitteita voidaan saavuttaa, on välttämätöntä, että maaseutualueiden yritykset ja yhteisöt kytketään kiinteämmin osaksi TKI-järjestelmää.

Maaseutupolitiikassa kiinnitetään huomioita elinvoimaisuuden edistämiseen mm. osaavan työvoiman ja osaamista lisäävien koulutuspalvelujen sekä elinvoimaisten yritysten ja niiden kasvun sekä kehittymisen mahdollisuuksiin.

Maaseutupolitiikassa korostetaan toisaalta Suomen kehittämistä kokonaisuutena, mutta paikkaan perustuvien tarpeiden huomioimista ja lisäarvon jäämistä alueille. Ruokasektoriin linkittyy myös esimerkiksi tavara- ja tietoliikenteen toimivuus elinkeinojen toteuttamisen näkökulmasta, sillä raaka-aineiden tuottajana maaseutualueilla on suuri merkitys.

Muuta kommentoitavaa

Muita huomioita strategiasta.

Ruokastrategia on kokonaisuutena kompakti ja sen rakenne on selkeästi jäsennelty. Strategian nimi on erilainen ja ajattelemaan herättelevä sekä hyödyntää hyvin olemassa olevaa mainetta.

Johdannon ensimmäisen kappaleen lopussa viitataan maailmaa muovaaviin ilmiöihin ja siihen, että ne vaikuttavat ruuantuotantoon, mutta myös ruuankulutus olisi hyvä huomioida tässä.

Vision tiivistelmä on kompakti ja selkeä, mutta ruokajärjestelmien kehittäjän ja uudistajan rinnalla voisi näkyä myös toteuttaja.

Sivulla 9 esitelty strategiamatriisi on selkeä tiivistelmä kokonaisuuden eri paloista ja toimii hyvänä johdantona tarkemmille esittelyille.

Pari pientä yksityiskohtaa 3. Strategia -kohdassa. Toisen kappaleen lopussa ”Toimeenpanosuunnitelmaa voidaan päivittää tarpeen mukaan, jotta ne pysyvät ajankohtaisina”. Jää epäselväksi, että viittaako ”ne” toimeenpanosuunnitelmiin vai edellisessä virkkeessä mainittuihin strategisten päämäärien tavoitteisiin. Samalla sivulla mainittujen kehittävien valmiuksien listassa toisesta kohdasta puuttuu tutkimus, joka on mainittu varsinaisessa tekstikohdassa. Strategiamatriisikuvassa niin ikään oli ristiriitaisuutta varsinaisten otsikkojen osalta.

Jäimme miettimään, että onko tietoinen valinta vai sattumaa, että luomu mainitaan vain luonnon monimuotoisuuden yhteydessä yhtenä tuotantotapana.

Töyli Päivi
Maaseutupolitiikan Työn ja yrittäjyyden uudet mahdollisuudet
maaseutualueilla -verkosto (TUUMA27-verkosto)